

6. Studenti KBF-a prvaci Sveučilišta u nogometu

Kao svake godine tako je i ove, Studentski športski savez Sveučilišta u Zagrebu organizirao prvenstvo Sveučilišta u 11 športskih grana uz sudjelovanje oko 2100 studenata. Studenti KBF-a bili su, iako su po prvi put sudjelovali u natjecanjima, najbolji u malom nogometu. Od 20 momčadi koje su sudjelovale u natjecanju osvojili su prvo mjesto. Čestitamo im na tom uspjehu i želimo da i u drugim športskim disciplinama, pa i u studiju, budu tako uspješni.

7. Temeljni problem KBF-a ostaju prostorni uvjeti. Fakultet razmišlja o svojoj zgradi u Ribnjaku koja je 1958. bila nacionalizirana. Tijekom protekle akademske godine poduzeti su stvarni koraci za trajno rješenje. Broj upisanih ograničen je prostorom, a zanimanje za studij teologije sve je veće.

Nastava se trenutačno odvija na 4 lokacije i na prostoru od 1400 m², od čega ovdje na Kaptolu 29 na 1070 m² površine. Za uspješno odvijanje djelatnosti KBF-a, prema europskim standardima trebalo bi nam minimalno 6000 m², optimalno 12000 m². Imperativ daljnjeg razvoja KBF-a predstavlja izgradnju nove zgrade KBF-a. U tom smislu već su poduzeti konkretni koraci kod gradskih vlasti. Preljepo bi bilo nadati se, iako se na to ne usuđujemo pomisliti, a mi bismo bili presretni kada bismo ovaj cvijet hrvatske inteligencije prigodom slijedeće proslave dana Fakulteta mogli pozdraviti u novim prostorima.

Zahvaljujući se sveučilišnim i državnim vlastima koji su omogućili povratak KBF-a u sveučilišnu obitelj *Almae Matris Croaticae*, kao i svima onima koji su do sada svojim darovima pomogli funkcioniranju naše ustanove želim na kraju naglasiti da je KBF izrastao na kulturnoj i nacionalnoj svijesti hrvatskoga naroda. On i sada to želi biti, razvijati se kao nekada, kako bi ostao ono što je uvijek i bio: umno žarište, rasadnik čovječnosti i mira kako današnjim tako i budućim naraštajima hrvatskog naroda.

Hvala!

*Cijenjenim pretplatnicima, suradnicima,
prijateljima i dobročiniteljima
SRETAN BOŽIĆ i
BLAGOSLOVLJENU NOVU
GODINU
želi
UPRAVA I UREDNIŠTVO
SV. CECILIJE*

ČLANCI

Giuseppe Tartini

Violinski virtuoz i skladatelj i interes za njega danas – u prigodi tristote obljetnice njegova rođenja

Slobodan Žmikić, Rijeka

PREGLEDNI STRUČNI ČLANAK

Neki glazbenici, skladatelji i izvođači, koji su za života uživali ugled i s drugima obilježili glazbeno zbivanje svog vremena, ostali su zapisani u povijesti glazbe, ali je interes za njih nestao, pa se niti o njima što istražuje, niti se njihova djela više izvode.

Nije takav slučaj, međutim, sa Giuseppeom Tartinijem, jednim od najvećih svjetskih guslača i značajnim baroknim skladateljem. I danas, nakon tristo godina od rođenja, njegov se životni put istražuje, djela mu proučavaju i tiskaju, a neki njegovi koncerti i sonate izvode se na koncertnom podiju.

Znanstvenici o Tartiniju

Zanimljivo je, da o Tartiniju prije pedesetak godina nije postojala nijedna ozbiljna biografija. Ono malo podataka, što se prenosilo o njegovu životu od pisca do pisca, često se je smatralo legendom.

Godine 1935. objavljeno je prvo znanstveno djelo o njemu. Grk Minos Dounias napisao je izvrsnu doktorsku disertaciju na njemačkom jeziku o Tartinijevim violinskim koncertima.¹ Ona je tada tiskana, a tridesetak godina kasnije i pretiskana. Već u predgovoru svom djelu autor navodi koliko mu je bilo otežano pisanje o umjetničkim djelima skladatelja, kad ne postoji biografija, koja bi ga prikazala kao čovjeka i umjetnika. Prvo opširno djelo o Tartiniju napisao je tek Antonio Capri, a objavljeno je 1945. godine.² Capri, koji je proučio mnoge isprave i ranija djela o Tartiniju, a i njegov glazbeni opus, nekoliko dotad stalno ponavljanih tvrdnji o relativno malom broju podataka iz umjetnikova života podvrgava kritici i odbacuje, držeći ih legendom, a ne stvarnošću.

Iza toga slijede disertacije Paula Brainarda o Tartinijevim sonatama³ i Alfreda Rubelija o Tartinijevom muzičko-teoretskom sustavu,⁴ ali one s obzirom na obrađene teme ne donose ništa novo o životu toga kompozitora.

Tek je Prof. Pierluigi Petrobelli prvi učinio značajan pomak u fiksiranju Tartinijeve biografije. Tragajući u Padovi za podacima, u gradu gdje je Tartini proveo 50

godina života sve do smrti, naišao je u nekoj knjižnici na nepotpisan rukopis s podacima iz majstorova života. Ustanovio je, da je baš tekst spomenutog rukopisa poslužio za posmrtni govor o Tartiniju prigodom svečane mise zadušnice održane 31. ožujka 1770. u crkvi Servita (dei Servi) u Padovi, gdje je sviranjem i pjevanjem sudjelovala cijela glazbena kapela Bazilike Sv. Ante, kojoj je Tartini pripadao. Govor je održao mladi redovnik Francesco Fanzago. Taj je govor, s dodatkom o životu umjetnika, tiskan one iste godine, a zatim ponovno 1792. godine. Svi podaci o životu umjetnika, koji su se od tada navodili, potječu isključivo iz toga posmrtnog govora.

Petrobelli je nadalje utvrdio, da je pronađeni rukopis napisao prigodom Tartinijeve smrti njegov prijatelj glazbenik Don Antonio Vandini, prvi čelist orkestra sv. Ante. Prema tome, budući da su ti podaci potekli od njega, koji je s Tartinijem prijateljevao 50 godina, ne može se sumnjati u njihovu istinitost. Dakle, nije legenda ono što se prenosilo o Tartiniju, a moglo je izgledati nestvarno, već su to sve činjenice iz burnoga prvog dijela Tartinijeva života.

Petrobellijeve zaključke iz njegova vrlo temeljitog djela⁵ upotpunio je svojim primjedbama, dopunama, raščlambama, logičnim tumačenjima, veliki istraživač Tartinijeva života franjevac Leonardo Frasson, orguljaš Bazilike Sv. Ante u Padovi, znanstvenik, koji je preminuo prošle godine. U svom djelu o Tartiniju čovjeku i umjetniku⁶ on je temeljito obradio Tartinijev životopis do njegova povraka iz Praga 1726. godine, a imao je gotove podatke o cijelom majstorovu životu, što na žalost nije uspio pripremiti za tisak.

Značajni djelatnik u istraživanju života i djela Tartinija je danas u Italiji Prof. Edoardo Farina, glasovirač, skladatelj i muzikolog, profesor na konzervatoriju u Milanu. Više od 20 godina bavi se Tartinijevim opusom, pisac je više eseja o njemu, a uređivao je izdavanje njegovih skladbi vjerno rukopisima ili prvim tiskanima izdanjima. Taj je opus („Collana Farina“) obuhvatio 22 sveska Tartinijevih skladbi, a izdavanje majstorovih muzičkih i teoretskih djela pokrenula je Tartinijeva akademija, osnovana u Padovi 1970. Nažalost, izgleda da je prekinut rad oko tiskanja sveukupnih majstorovih djela.

Tartini se proučava i izvan Europe. U Berkeleyu, u Sjedinjenim Američkim Državama, u knjižnici kalifornijskog sveučilišta pronađena je bogata zbirka talijanskih glazbenih djela iz 18. stoljeća. U njoj je i znatan dio Tartinijevih skladbi. U proučavanju spomenutih djela sudjeluju već imenovani znanstvenici Dr. Brainard i Prof. Petrobelli. I ondje mladi znanstvenici s područja glazbe uzimaju za svoje disertacije temu „Tartini“, pa je na primjer M. Elmer napisao disertaciju o Tartinijevom improviziranom ukrašavanju.⁷

Vidimo, dakle, da i danas – tristo godina od Tartinijeva rođenja – postoji interes za tog skladatelja i virtuozu u znanstveno-umjetničkim krugovima u svijetu.

U nas, u Hrvatskoj, veoma se malo pisalo o Tartiniju. Postoji Kuhačeva studija u časopisu *Prosvjeta* iz 1898. godine, značajan rad popraćen notnim primjerima i usporedbama.⁸ Međutim, u njoj autor želi dokazati, prema nekim melodijama, da bi Tartini bio hrvatskoga roda, što je bez temelja. Zatim, između dva rata, pripremio je Stanislav Stražnicki disertaciju na njemačkom jeziku o Tartiniju, a Matko Brajša Rašan napisao je studiju *Tartini – istarski virtuoz na guslama*, ali njegov rukopis nije pronađen. Osim tih studija postoje inače samo pojedini članci u časopisima i novinama, objavljeni uglavnom prigodimice.

Tartinijev život i rad

Giuseppe Tartini rodio se u Piranu u Istri „prvih dana“ mjeseca travnja 1692. godine. Drži se da je rođen 8. travnja, ali to je vjerojatno dan njegova krštenja a ne rođenja.

Njegov otac Giovanni Antonio Tartini, Firentinac, ugledan trgovac, preselio se iz Firence u Piran 1678. ili 1679. godine i oženio se 1685. Caterinom Zangrando iz Pirana.

Giuseppe, četvrto od devetero djece, stekao je prvu naobrazbu od jednog od otaca Filipina iz oratorija u Piranu, a zatim obavi srednje školovanje u zavodu otaca Škola milosrđa (Scuole Pie) u Kopru, gdje je učio humanizam i retoriku, te vjerojatno temelje sviranja violine. On je rano pokazao dar za mačevanje, pa je u kratko vrijeme dostigao vještinu svog nastavnika.

Roditelji su bili odlučili da Giuseppe uđe u franjevački red i bude svećenik, ali on odbije poći u samostan. Stoga ga uputiše, ipak u odjeći klerika, na studije u Padovu. I dalje se je tamo bavio mačevanjem, a u sviranju na guslama sporo je napredovao. Tu se zaljubio u djevojku Elisabettu Premazore i odlučio je uzeti za ženu, bez znanja svojih roditelja. Za dan vjenčanja 29. srpnja 1710. posudi građansko odijelo od svoga druga sa studija, rekavši da mu odijelo treba radi sastanka s nekim strancem.

Pošto se tako vjenčao sa svojih 18 godina života, padne u nemilost kod svoje obitelji. Ona mu uskrati daljnja sredstva za život, pa on napusti Padovu. Ode sam, kao hodočasnik, prema papinskoj državi, da izbjegne pokrenuti progon padovanskog biskupa kardinala Cornara, zaštitnika obitelji njegove supruge.

Nakon raznih dogodovština uputi se Tartini u Assisi, gdje se u franjevačkom samostanu kao glavar nalazio njegov rođak otac Giovanni Torre iz Pirana. On ga primi i zadrži u samostanu, gdje ostade sakriven nekoliko godina, ne izlazeći nikada. Za njegovu obitelj, suprugu i kardinala nestade tako svaki trag o njemu. U samostanu

se Tartini dao na ozbiljno učenje violine, napredujući također i u kompoziciji, vjerojatno uz poduku izvrsnoga samostanskog orguljaša i skladatelja Čeha Bohuslava Černohorskoga.

Njegovo tajno boravište bude jednog dana slučajno otkriveno. Za vrijeme svečane mise neočekivani udar vjetrova pomakne zastor na koru i otkrije Tartinija gdje svira violinu. Neki ga Padovanac prepozna, pa po povratku kući obavijesti o tome njegovu suprugu. To dozna i kardinal Cornaro, koji tada pozove Tartinija da se vrati svojim dužnostima. Tartini dođe u Padovu i sa suprugom se vrati u Veneciju.

Čuvši jednoga dana u nekoj mletačkoj plemenitaškoj obitelji sviranje guslača F.M. Veracinija, Tartini uvidje njegovu veliku vještinu u vođenju gudala, što ga jako pogodi. Odvede tada suprugu svojim u Piran i ode u Jakin, gdje je već ranije proveo neko vrijeme, da bi usavršio svoje sviranje.

Od tada njegove ime postade poznato. Odlazio je često u Veneciju i posjećivao druge gradove Italije, kamo su ga pozivali da bi nastupao na crkvenim obredima ili u pojedinim prilikama.

Godine 1721. ponude mu mjesto prvog violinista i voditelja koncerta u orkestru kapele Bazilike sv. Ante u Padovi, uz izvrsne uvjete s obzirom na već postignutu slavu. Tartini prihvati poziv i ostade doživotno u Padovi uvijek na istoj dužnosti, honoriran jednako i zadnjih pet godina života, kad je zbog poodmakle dobi bio oslobođen svake dužnosti.

Samo u početku svog rada u Bazilici izbivao je tri godine iz Padove zadržavši svoju službu. Od 1723. do 1726. godine proveo je u Pragu zajedno s prijateljem čelistom Don Antoniom Vandinijem; pozvan je bio u svezi s krunidbom cara Karla VI., a zadržan je u službi grofa Kinskoga nakon krunidbenih svečanosti. U Pragu je danonoćno vježbao i studirao, dosestavši savršenstvo u sviranju i veliko opće znanje o glazbi.

Vrativši se u Padovu ostade do kraja života vjeran svojoj službi, svirajući na najvažnijim svečanostima u Bazilici. On je podučavao velik broj učenika, koji su mu dolazili iz svih krajeva Europe, tako da su ga sugrađani nazivali „učiteljem nacija”. Skladao je glazbu i pisao teoretska djela o muzici. Tartinija su držali najboljim violinistom. Na mnoge laskave pozive da dođe u Pariz, u London, u Njemačku, nikad nije pristao. Odgovarao bi tvrdokorno, da su on i supruga bez djece, da su zadovoljni svojim životom u Padovi i da ga ne žele mijenjati. Tartini je svoj život po povratku iz Praga 1726. godine proveo kao ozbiljna, stalozena osoba velike pobožnosti. Uvijek je materijalno i savjetom pomogao svoju braću i njihove obitelji. Veliku je pozornost posvećivao svojim đacima, podučavajući uvijek po nekoga besplatno, ako je bio siromašan. Mnogi njegovi učenici postadoše istaknuti virtuoz i skladatelji.

Tartini je umro uslijed gangrene na nozi 26. veljače 1770. u 78. godini života. U svojim starim danima, povučen i zaokupljen svojim misaonim spekulacijama o harmoniji svemira, živio je više okružen legendom nego li u zbiljnosti.

Giuseppe Tartini bio je plodan kompozitor. Napisao je oko 125 violinskih koncerata, oko 85 sonata za violinu i bas, oko 40 trio-sonata za dvije violine i bas, te desetak raznih drugih instrumentalnih skladbi. Nije se uopće bavio operom ni vokalnom glazbom, osim što je u starosti skladao nekoliko vokalnih sakralnih pjesama jednostavne fakture. Napisao je više teoretskih djela, svojim teškim stilom, a držao je da je otkrio novu znanstvenu osnovu harmonije. Međutim, njegova stajališta nisu naišla na odobravanje znanstvenika, što mu je zadavalo mnogo nezadovoljstva.

Zaključak

Ove se godine o tristotoj obljetnici Tartinijeva rođenja održavaju u Italiji brojne svečanosti posvećene njemu. Priređuju se koncerti njegovih skladbi, održavaju predavanja, pišu osvrti na njegov život i rad.

Možemo stoga ustvrditi, da se Tartinijeva veličina izvanrednog guslača, plodnog skladatelja, izvrsna pedagoga i marljivog teoretičara sačuvala sve do danas. Čak se još uvijek produbljuje znanje o njemu, čovjeku i umjetniku.

BILJEŠKE:

1. Mimos Dounias: *Die Violinkonzerte Giuseppe Tartinis als Ausdruck einer Künstlerpersönlichkeit und einer Kulturepoche*, Georg Kallmeyer Verlag, Wolfenbüttel, 1935. i Mössler Verlag, Wolfenbüttel, Zürich, 1966.
2. Antonio Capri: *Giuseppe Tartini*, Garzanti, Milano, 1945.
3. Paul Brainard: *Die Violinsonaten Giuseppe Tartinis*, doktorska disertacija, Göttingen, 1959.
4. Alfred Rubeli: *Das Musiktheoretische System Giuseppe Tartinis*, doktorska disertacija, Zürich, 1958.
5. Prof. Pierluigi Petrobelli: *Giuseppe Tartini – Le fonti biografiche*, Universal Edition, Fondazione G. Cini, Venezia, 1968.
6. P. Leonardo Frasson O.F.M. Conv.: *Giuseppe Tartini – L'uomo e l'artista*, Padova, Basilica del Santo, 1974.
7. M. Elmer: *Tartini's Improvised Ornamentation*, disertacija, Berkeley, 1962.
8. Franjo Ksaver Kuhač: *Josip Tartini i hrvatska pučka glazba*, Prosvjeta, Zagreb, 1898.